వినయప్రవర్తన

"ఒరేయ్! అబ్బాయ్! యిక లెగవరా."

"అబ్బ! మళ్ళీ యివాళే మొచ్చింది యీ ముసలమ్మకు; నన్ను నిద్రలేపొద్దని లక్షాతొంభైసార్లు చెప్పాను. ఏరోజు కా రోజు కొత్తేనాయె!' అనుకుంటూ కాళ్ళకింద వున్న దుప్పటి వేళ్ళతో గట్టిగా నొక్కిపట్టి, రెండో చెంగును తలమీదుగా లాగి చెవులకిందకు పెట్టుకుని, కడుపులోకి ముడుచుకుంటున్న మోకాళ్ళమధ్య ఎడంచేయి వుంచుకొని, కుడిచేత్తో దిండును ముఖంమీదకు వత్తుకుని సీతామ్మవారిని పెళ్ళిచేసుకోపోయేముందు శ్రీరామచంద్రులవారు వంచిన శివధనస్సులా-బిర్రుగా, బరువుగా ముసుగు నిగడదన్ని; మగతగా మత్తుగా, వెచ్చగా తెరలు తెరలుగా వస్తూన్న నిద్ర అలల్లో తేలిపోయేందుకు ప్రయత్నించాను.

అబ్బే! వూరుకుంటేనా మరి.

"లెగవరా నాయనా! బారెడు పొద్దెక్కినా ఏం నిద్దరా? నీ నిద్ర మండిపోను!"

అమ్మమ్మ అంత గట్టిగా అనడంలో ఏదో అంతరార్థం వుందని గ్రహించాను. బహుశ నీళ్ళు తెచ్చే పనిపిల్ల వచ్చివుండదేమో? అమ్మమ్మ అలాంటి అవకాశం కలిగినప్పుడల్లా నామీద విరుచుకుపడేందుకు పూర్తిగా వుపయోగించుకునేది. ఆమెగారికి అంతకన్నా మంచి అవకాశమేముఁది. మరి, ఇతరత్రా అయితే తేలిగ్గా దబాయించి

పారేస్తానాయె. పనిపిల్ల రాని రోజు మాత్రం, '8-30 గంట లకు కొళాయి కట్టేసింతర్వాత లేస్తే ఏం తాగుతావురా !' అనే అమ్మమ్మకు ముసుగులోనే వుండి యిచ్చే సమాధానం ఏమీ వుండదు. చివాలున లేచి కూర్చొని నడ్డి విరుచుకొని నీళ్ళబిందె తీసుకోవడం మినహా.

అలా బిందె తీసుకొని మా మేడ పదమూడు మెట్లూ ఒక్కొక్కటే దేక్కుంటూ నిద్రమొహంతో బజారుకొట్ల ముందుగా పక్కింటి దమయంతి కొళాయిదగ్గర కెళ్తే, అక్కడ నొక చావుకాదు. అంత చికాకులోను నిద్రమత్తు లోను ఆవిడ్ని చూసి అదో రకంగా నవ్వాల్సిందే, అదో రకంగా ఇవ్వడంఅంటే మరేం కాదులెండి! ఆవిడఅందాన్ని, పాతివ్రత్యాన్ని చూసి మెచ్చుకొని ఆనందిస్తున్నట్లుగా నవ్వాలి. ఏమిటో ఖర్మ! ఏభైయ్యో పడి చేరుకుంటున్నా, సీతాకోక చిలుకలా సింగారించుకొని టింగురంగా అంటూ రాత్రి తొమ్మిదిగంటలదాకా చైనాబజార్లో తిరిగి, వంటిగంట దాకా వాకిట్లో కాపలాకాసే ఆవిడనుచూసి ఆవిడ వయ స్సులో సగంకంటే తక్కువగా వున్న నేను అదోమాదిరిగా నవ్వి ఆనందించి గుటకలు మింగాల్సిందే-వెధవ ఆ నాలుగు బిందెల నీళ్ళకోసం! లేకపోతే ఆ పూటకు ఆ వొక్క బిందెడు తోనే సరి; వెధవ నాలుగు బిందెలు నీళ్ళంటే అమ్మమ్మ గొంతు పుచ్చుకుంటుంది. అలా ఎప్పుడైనా వొబిందెడు నీళ్ళు, తక్కువ తెచ్చి వెళ్ళానంటే సాయంకాలం కాలేజి నుంచి వచ్చేసరికి అమ్మమ్మ లంకించుకుంటుంది. మధ్యాహ్నం నుంచీ నీళ్ళకు నానా అవసాట్లయిందని, అల్లాడిపోయాననీ,

యింకేమేమో అయ్యాననీ; సబ్బు పెట్టివుంచిన తన ఎర్రరంగు మల్లుపంచ వుతక్కుండా అలాగే వుండిపోయిందనీ...

"నీగ్గాదంటరా చెప్పేదీ ?" శంక్రరాయిలా తగిలిన ఆ మాటకు బిర్రుగా తన్నిపట్టిన ముసుగులోంచి బిళ్ళంగోడులా లేచి కూర్చున్నాను.

"ఏంటమ్మమ్మా ! అంత ముంచుకుపోయిందీ !" "ముంచుకునే వచ్చిందిరా !" కిటికీ చువ్వలకు కరుచుకుపోయి ఎగశ్వాస దిగస్వాసతో కిందకు చూస్తూ నుంచుంది అమ్మమ్మ.

అమ్మమ్మ వాలకంచూస్తే పనిపిల్ల రాకపోవడం కాదు; అంతకుమించి ఏదో ముంచుకొచ్చినట్లుగానే తోచింది. అయినా నా అనుమానంకొద్దీ నీళ్ళకుండల వైపోసారి చూశాను. కొన్నిటినిండా నీళ్ళున్నయ్. బిందె లేదు. కాబట్టి పనిపిల్ల వచ్చేవుంటుందనుకొని —

"అమ్మమ్మా ! నీళ్ళు తెచ్చేది వచ్చినట్లుందే !"

"నీళ్ళా నిప్పులూను ! పోలీసుల్రా పోలీసులు !" అమ్మమ్మ ముందుమాట ఎంత గట్టిగా అందో చివరిమాట అంత తేలిపోయేట్టు అంది;

అసలే లమ్మమ్మకు పోలీసోళ్ళంటే తగని భయం. ఆ మాటకొస్తే ఆంధ్ర దేశంలో పోలీసులంటే భయంలేం దెవరికనొచ్చు ! అలాక్కాదు. అమ్మమ్మ భయంవేరు. అందరికీ పోలీసుల లాఠీలు, తుపాకులు చూస్తే భయం, కాని అమ్మమ్మకు ఆ ఎర్రటోపీ చూస్తేనే భయం. దానిక్కారణం వుందనుకోండి. బుల్లేపల్లిలాంటి పల్లెటూళ్ళో పుట్టి పెరిగిన అమ్మమ్మకు ఎర్రబుట్ట చూస్తేనే అంత భయం, అంటే

ఆశ్చర్యపడాల్సిందేమీ లేదు. ఈ మూడు సంవత్సరాలు ఆ ప్రాంతంలోనే వుంటే కొంతవరకు ఆ భయం కాస్త తీరిపోయేదేమో ! కాని మూడు సంవత్సరాల్నుంచీ అమ్మమ్మ మనవడికి వండిపెట్టటానికి మద్రాసులో మకాం వేసిందామె.

అమ్మమ్మ యిప్పటికీ చెప్తూంటుంది, వాళ్ళ మూడో అమ్మాయి పుటకలకు - వాళ్ళ వూళ్ళో వో పెద్ద కేసు నడిచిందని అప్పట్లో వారోజున కాకీ లుడిగీలు, మేజోళ్లు, నల్ల బూడుసులు వేసుకుని, ఎర్రబుట్టలు పెట్టుకుని నలుగురు వాళ్లూరు వొచ్చారట. వాళ్ళు వచ్చీ రావటంతోనే, రచ్చబండలమీద కూర్చొని చర్చలు సాగిస్తున్న మొగవాళ్ళు ఎక్కడవాళ్ళక్కడ పరారయినారట. రొమ్ములమీద గుప్పెడెత్తున కండలు పెరిగి కొమ్ములు తిరిగిన పిడుగులాంటి రామయ్య పొలంపోయి కూర్చుని అర్ధరాత్రయిం తర్వాత గాని యింటికిరాలేదట. బరిమీద వొక్కదెబ్బన నాలుగు తలకాయల్ను కొబ్బరికాయల్లా పగలకొట్టిన వస్తాదు నరిశిమ్మయ్య పొరుగూరుపోయి మూడోరోజున కాని గాలేదట. మీసాలమీద నిమ్మకాయలు నిలిపిన భీమయ్య కోళ్ళ గూట్లో దూరాట్ట. ఇంకెందుకులెండి ! యిలా ఎవరిమట్టుకు వాళ్లు తలోదార్ని తప్పుకున్నారట.

అయితే ఆడంగులు మాత్రం వోరగా వేసిన తలుపు సందుల్లోంచి, కిరిటీ చువ్వల్లోంచి - ఆ లుడిగీల్ను, నల్ల బూడ్సుల్ను, ఎర్రబుట్టల్ను చూస్తూనే వున్నారట; మన వాళ్ళు గాదెలచాటునుంచీ, భోషాణాల్లోంచి బుసలు కొట్టూంటే.

ఇంకేముంది! అలా వచ్చిన ఎర్రబుట్టలోళ్లు సరిగ్గా అమ్మమ్మగారి యింటిముందే ఆగిపోయేసరికి అమ్మమ్మ స్పృహతప్పి మూర్ఛపోయిందట. నిండునెల్లామె మరి.. అయినా ఆమెగారు అప్పుడు జరిగిందంతా స్వయంగా తను చూసినట్లే చెప్తుంది. అదేంటమ్మమ్మా! మూర్ఛపోయి ఎలా చూశావంటే కోపంవచ్చి మూతిముడుచుకొని 'నీ వన్నీ రాలుగాయ మాటల్లా తిప్పకాయకాలం!' అనుకునేది. సరే. ఆ కాలం మూర్ఛలు అంతే అనుకొని చెప్పమని బ్రతిమిలాడితే కాసేపు సాగదీయించుకుని మరీ చెప్పేది.

ఆవజాన, అందాకా అరివేణిబొనల చాటున దాక్కున్న వాళ్ళపెద్దన్న, పుటిక్కున బుట్టలోళ్ళు ఆడోళ్లు నేమయినా అలపోతారేమోనని, ఆడోళ్ళ నందర్నీ లోపలికి పొమ్మని వాకరంకేసి తను బయటికొచ్చి పోలీసోళ్ళ ముందు కొచ్చి నిల్చున్నాట్ట జారిపోతున్న గిరిజాల జుట్టును ముడి వేసుకుంటూ, పంచ మోకాళ్ళపైకి మడిచి దోపుకుని, చేతులు కట్టుకుని తలవంచి అతి వినయంగా సిత్తం సిత్తం అన్నాడట.

ఆ వచ్చిన పోలీసోళ్ళు. పక్క వూళ్ళో ఎదో ఖూనీ కేసు జరిగిందనీ సాక్ష్యం వుండాలనీ అడిగితే, ఆ వూళ్ళో గునిడానే తాము సంతకు పోవాల్సి వుంటుందని వాళ్ళ మీాన సాచ్చికం చెప్పి తాము మనలేమని మనవి చేసుకున్నాడట.

పోలీసులు వెళ్ళాక, వాళ్ల పెద్దన్న ధైర్యసాహసాల్ను గురించి గుంపులుపడి వింతగా పది పదిహేనూళ్ళదాకా చెప్పుకున్నారట.

మరుసటిరోజు, నలుగురు పగటి వేషగాళ్ళొచ్చి ఆ క్రిందటిరోజున పోలీసు వేషాలేసుకొచ్చినందుకు డబ్బూ, బియ్యం అడుక్కుని చక్కా పోయారని అమ్మమ్మ చెప్తూంటే నాకు నవ్వూ ఏడుపూ రెండూ వచ్చేయి.

ఆ తర్వాత నిజంగా పోలీసులొచ్చినప్పుడు కూడా వాళ్ళ పెద్దన్నే ముందు నుంచున్నాట్టకూడాను! ఆ మాట చెప్పకపోతే అమ్మమ్మకు కోపం రావొచ్చు!

ఇంతకీ, యింటిముందు కొచ్చి కూర్చున్న పోలీసుల సంగతి వదిలేసి అమ్మమ్మ పోలీసు అనుభవాన్ని, పోలీసు లంటే ఆమెకున్న భయాన్ని, అభిప్రాయాల్ని గుర్తుచేసుకుని నెమరువేసుకు పోతూంటే- యింట్లో యింతసేపటిదాకా దేన్నో సర్దుతున్నాననో, ఎవడినన్నా దాస్తున్నాననో లేనిపోని అనుమానం వాళ్ళకి కలిగిందంటే మొదటికే మోసం రావొచ్చు, అనుకొని కప్పుకున్న దుప్పటి విసిరేసి వూడిపోయిన లుంగీ చుట్టుకుంటూ - "ఎక్కడ! ఏమిటమ్మమ్మా!" అంటూ అమ్మమ్మ దగ్గర కెళ్ళి ఆమె చూస్తున్నవైపే కిటికీలోనుంచి కిందికి చూశాను.

ఇంకేముంది! పోలీస్ వేన్!! సరిగ్గా మా వాకిలి ముందే ఆగివుంది. చుట్టూ చేరివున్న జనంలో తేలిపోతూ పది పదిహేను ఎర్రటోపీలు కనపడ్తూనే వున్నయ్.

నేను భయపడాల్సిన కారణం మెదడుకు తోచకపోయినా, నా గుండెలు మాత్రం వాటంతటవే జారిపోయినై. పోలీసులకూ భయానికీ ఏదో అవినాభావసంబంధాన్ని మనసు వూహించివుంటుంది.

"ఏంరా నాయనా! మళ్ళీ యింట్లో ఏమన్నా తెచ్చి పెట్టావా! ఏమిటిరా! ఖర్మ" గుండెలమీద చేతులు వేసుకుని దడదడలాడుతూ అమ్మమ్మ సొద మొదలు పెట్టింది.

ఆమెగారు 'మళ్ళీ, అనడంలో - వో గొప్ప విశేషం లేకపోలేదు. అప్పుడోసారి మా నాన్నగారొచ్చినప్పుడు యింట్లో వున్న ఎర్రట్టపుస్తకాలన్నీ చించి తగలవేయమని అమ్మమ్మ లంకాదహనానికి పూనుకుంది. ఓ రోజు లేచి చూసేసరికి బొగ్గులుపొయ్యికింద మండిపోతున్నాయి. పుస్తకాల్ని అట్టలతో సహా గుంజి చించి మడిచి దోపేసింది; ఇంకా చెప్పుకుపోతూంటే మీకూ రావొచ్చు అనుమానం- అవేవో పేరుకూడా చెప్పటానికి వీల్లేని వల్లమాలిన గ్రంథాలని! ఇంతకీ అవి - జీవకారుణ్య సమితివాళ్ళు ప్రకటించిన జంతుబలి నిషేధం తాలూకు పుస్తకాలు. మా వీధిలోనే వున్న జీవకారుణ్య సంఘంవాళ్ళు వూరికే యిస్తుంటె పోనీ యెడ పెందుకని యిచ్చినంతవరకు వద్దనకుండా తెచ్చుకొని దొంతర్లు పేర్చేశాను. అమ్మమ్మ వాటిమీద యెన్నాళ్ళ నుంచి కన్ను వేసివుంచిందో!

'అదేమిటమ్మమ్మా! అలా ఆ పుస్తకాలన్నీ తగలేస్తావ్! పొయ్యి వెలిగించుకోటానికి కట్టుకుపోయినన్ని మామూలు పేపర్లుండగా, అంటే 'ఒరేయ్! యికనుంచీ యిటువంటి కమ్యూనిష్టోళ్ళ పుస్తకాలు తెచ్చి యింటో పెట్టావంటే మాటదక్కదు! మీ నాన్న మొన్నొచ్చినప్పుడదేపనిగా చెప్పి వెళ్ళారం'ది.

'మంచిపనిచేశావ్! అవేం కమ్యూనిస్టు పుస్తకాలే!' నవ్వూ, కోపం రెండూ వచ్చినయ్. అందుకామె-'వరేయ్! నేనంత పిచ్చిముండను కాదు లేరా' అంటూ వో పుస్తకం అట్టమీద ఎర్రరంగులో వున్న బొమ్మను తెలివిగా చూపించింది.

ఆ చిత్రంలో - 'అహింసా పరమోధర్మః' అని రాసి వున్న అక్షరాలకిందగా; వో దేవరగుడి; గుడిముందు బలికి సిద్ధంచేయబడి - వేపమండలు మెళ్ళో వేళ్ళాడుతూండగా, మెడ పైకెత్తి అరుస్తూన్న మేక; వొక కోడిపెట్ట; వాటిని చంపటానికి సినిమాలోని రాక్షసుడిలా మీసాలు మెలితిరిగి వికృతాకారంతో ఒకడు కత్తి పైకెత్తి పట్టుకొని వుంటాడు. గాంధీటోపీ పెట్టుకొన్న ఒక వ్యక్తి రెండుచేతులూ పైకెత్తి 'వద్దు! వద్దు! అంటూ వుంటాడు - అదీ సంగతి.

అందులో, ఎవర్ని కమ్యూనిస్టుగా వూహించుకుందో, ఆ చిత్రాన్నంతా ఏవిధంగా చిత్రించుకుందో, ఆఅమ్మమ్మకే తెలియాలి! లేకపోతే ఎర్రట్ట పుస్తకాలు తగలేయమని ఆమెగారి కుపదేసించిన మానాన్న గారికైనా తెలియాలి.

ఇంతకీ పోలీసుల సంగతి రాగానే కమ్యూనిస్టు గొడవల్లో ఎందుకు పడ్తారో అమ్మకేకాదు. నాకూ అర్థంకాదు పోలీసులకూ భయాలకీ వున్న సంబంధంలాంటిదే కమ్యూనిస్టులకూ పోలీసులకూ వుందేమో! మరి పాడుగొడవ!

అయినా, నేనేమన్నా కమ్యూనిస్టునా పోలీసులంటే భయపడటానికి. జీవకారుణ్య సంఘంవాళ్ళ జంతుబలి నిషేధ

ప్రచార గ్రంథాలు ఎంత కమ్యూనిస్టు సారస్వతమో నేనూ అంతవరకే కమ్యూనిస్టును.

మాటలధోరణిలో కొళాయినీళ్ళ దగ్గర్నుంచీ వ్యవహారాన్ని యింతవరకూ సాగదీసిన నన్ను చూస్తే మీలో కొంతమందికైనా యితగాడి కేదో ఆ పాతవాసన లున్నాయేమోనని అనుమానాస్పదంగా వుండొచ్చు!

అందాకా వచ్చింది కాబట్టి నిజం చెప్పేస్తాను. చేసిన పాపం చెప్పితే తీరుతుందంటారుగదూ!

నాలుగైదు సంవత్సరాల నాడెప్పుడో నాకు తెలీకుండానే నాలో వో కమ్యూనిస్టు జొరబడ్డాడు, ఆ తర్వాత వాడి అతీగతీ నే నంతగా పట్టించుకోలేదు. ఈ మధ్య వో సంవత్సరంన్నర క్రిందట ఏదో అవసరంకొద్దీ ఆ లోపలివాడు యింకా వున్నాడేమోనని వెదికిచూశాను. అసలు నిజంగా వున్నాడో లేడో గాని నా మట్టుకు నాకు వున్నట్లుగానే అనుమానం తోచింది. లోపలివాడిని లోపలే అణిచి, గొంతు నులిమి చంపేయాలని - పోలీసులను, జైళ్ళను, లాఠీలను, తుపాకి గుళ్ళను చూపించి బెదిరించి చూశాను. దానికి ఆ లోపల వాడు లొంగిపోయినట్టు నమ్మకం తోచలేదు. నేనూ అంత తెలిగ్గా వదిలేరకం కాదు. కాబట్టి యింకోరకం ఆయుధాల్నవాడి చూశాను. ఉన్నకొద్ది ఆస్తిని, కాబోయే పెళ్ళాన్ని, రాబోయే వుద్యోగాన్ని, నా వెనుక నోరు తెరుచుకుచూస్తున్న ఆత్మీయుల్నీ, చైనాబజారు తిరుగుడునుంచీ - మెరీనా కాంటీన్‌లదాకా కలసి మెలివేసుకుపోయిన ఐహికవాంఛల తాలూకు వేదాంతాన్ని కలిపి కర

గించి రంగరించి నూరిపోసేసరికిచప్పున లొంగిపోయాడు లోపలివాడు పిల్లిలా కిక్కురుమనకుండా.

అలాబలవన్మరణం పొందినవాడి శవంకుళ్ళి చీకి, దాని తాలూకు కుళ్ళుకంపు వుక్కిరిబిక్కిరి అయేట్టుగా నాలోంచి కొంతకాలంపాటు కొట్టి ఆగిపోయింది. తర్వాత త్వరలోనే పదిహేనణాల పచ్చిదేశభక్తుడుగా అయాననుకుంటాను.

కాని, మా అమ్మమ్మకు నాలో వచ్చిన యీ మార్పును అర్థంచేసుకునేంత చైతన్యంలేదు. అసలమ్మమ్మకు దేశభక్తుడికి, దేశద్రోహికి అంతగా భేదం తెలీదేమో! నేను దేశానికి ఏమైనా తనకు మాత్రం మనుమడుగానే చూసుకుంటుంది అమ్మమ్మ. ఆ మాటకొస్తే అమ్మమ్మకు ఆనాడు నే చేసిన దేశద్రోహమూ కనపడలేదు. యీనాడు నే చేస్తున్న దేశసేవా కనపడలేదు. నేను ఎప్పుడు ఏం చేసినా అది నామనసు గోడలుదాటి బయటికి రాలేదు.

అమ్మమ్మ నాగురించి ఎక్కువగా సంతోషపడేది. మంచి ఆస్తిగల వో అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకున్నప్పుడో; లేక హోదాగల వుద్యోగం చేస్తున్నప్పుడో; అంతకూ ముంచివస్తే విసుక్కోకుండా అడగ్గానే వో రెండు బిందెలు నీళ్ళు ఎక్కువగా తెచ్చినప్పుడూను.

ఏమైనా, యింటి ముందు పోలీసు లారీవచ్చి నుంచున్నందుగ్గా యింత రాద్ధాంతం చేసుకుంటున్న నా మనస్తత్వం నాకే వింతగా తోచింది. నా భ్రమ కాకపోతే యేమిటీ యిదంతాను! ఆనాడు అమ్మమ్మగారూళ్ళో చేసినట్టుగా వుంది. యింకేం! సత్సంప్రదాయాలు ఎక్కడికి

పోతయ్!- కోడిపందేల్లో రోషాలు పెంచుకుని మీసాలు తీకేసుకుని దేశాన్ని రక్తపాతంలో ముంచెత్తిన ఆంధ్ర జాతిలో - యీ పిరికి గుండెలు-హాతోస్మి !—

కళ్ళువోసారి గట్టిగా నులుపుకుని వంకేనున్న చొక్కాలో తలదూర్చేసరికి-

"ఒరేయ్! అబ్బాయ్! మెట్లెక్కి వస్తున్నట్టున్నార్రా!" ఆదుర్దాగా హడలిపోతూ అంది అమ్మమ్మ.

వెంక అమ్మమ్మ అంటూన్నది వినిపించుకోకుండానే వాకిట్లూపులోనూ పదమూడు మెట్లూ దిగి కిందకువచ్చేశాను.

పోలీస్ వేన్ ! వాకిలికడ్డంగా పెనుభూతంలా ఆగివుంది. టూపుకు కొంచెం కిందగావున్న కంతల్లోంచి మూతులు బయటకు పెట్టి నా గుండెల్లోకి చూస్తూన్న తుపాకులు నా దృష్టిని ఆకర్షించుకొన్నాయ్. అవి అలా నా వంకేసి దీక్షగా చూస్తూంటే నా గుండెలు గతుక్కుమన్నాయ్. వాటినుంచి బలవంతంగా తప్పించుకొన్న నా కళ్ళు ఎదురుగా కారుకు అంటించబడివున్న పోస్టరుపై పడినయ్.

'వినయ ప్రవర్తన వారం !- యింగ్లీషులోను, తమిళంలోను, తెలుగులోనూ రాసివుంది. అమ్మయ్య ! బ్రతికేంరా భగవంతుడా! అని మనసుకుదుట పరచుకుని నా అకారణభయానికీ, అనుమానానికీ, పిరికితనానికి నాలో నేనే నవ్వుకున్నాను. దానికి బాధ్యతకొంతవరకూ అమ్మమ్మమీద

వేసి, మనసు తేలిక చేసుకుని గుంపులో జొరబడ్డాను - అదేమిటో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలంకొద్దీ.

అందులో - యిద్దరు పెద్ద అధికార్లులా వున్నారు - వొకాయన యింగ్లీషులో, మరొకాయన తమిళంలో వినయ ప్రవర్తన వారం యొక్క వుద్దేశ్యాల్నూ, ఆశయాల్నూ; ప్రజలకూ పోలీసులకు మధ్య వుండాల్సిన సంబంధాల్ని గురించీ, ప్రజలపట్ల పోలీసులు నిర్వర్తించాల్సిన బాధ్యతలు-ముఖ్యంగా పోలీసులు తమ విధి నిర్వహణంలో ప్రజలందు చూపాల్సిన వినయ ప్రవర్తన గురించీ వొక్క-వూపున గుక్క తిప్పుకోకుండా వుపన్యాసం యిచ్చేస్తున్నారు; అప్పుడప్పుడు చేతిలో వున్న రాసుకొచ్చిన కాగితాలు చూసుకుంటూను, ఒక కానిస్టేబుల్ పదిమందిని పక్క-వాటుగా చేర్చి, అరవ తెలుగులో అదే పాఠం సారాంశాన్ని వప్పగించేస్తున్నాడు.

అది వింటున్నంతసేపూ, పోలీసులంటే కరుడు కట్టుకుపోయిన నా అభిప్రాయాలు మంచులా కరిగిపోయినై. ఆ కొంచెంసేపు వాళ్లు ఎంతో దగ్గరవాళ్లుగా మనవాళ్లుగా అనిపించారు.

ఈ సంగతిని- ఏదో వూహించుకొని భయపడుతున్న అమ్మమ్మ చెవులో వేద్దామని వుత్సాహంకొద్దీ జనంలోంచి దూసుకువచ్చి మెట్లెక్క-పోతూండే—బిందె బోర్లించుకుని మెట్లపక్క-గా వాకిట్లో కూర్చున్న పనిపిల్ల ఎదురైంది.

"ఏం! యింకా యిక్క-డే చతికిలపడ్డావ్? పంపుకట్టేసి సైమవుతూంటేను!" అందుకది యింతపొడుగున మూతి సాగదీసుకుంటూ—

"నా ఎప్పిడీ పోరాదూ? పోలీసు కారన్‌వయిలో అడ్డందా వుంటిరి! నా యున్నా సేయర్దు!" అంది.

ఓసి దీన్ని తగలెయ్యా! ఎలాగో సందు చేసుకుని తేకూడదూ? తుమ్మితే వూడిపోయే ముక్కాయే; గట్టిగా ఏమైనా అంటే అది కాస్తా బిందె అక్కడ పారేసిపోతే—ఆ తర్వాత పడాల్సిన అవస్థ పూర్తిగా తెలుసు కాబట్టి—చేసేది లేక వెనక్కి తిరిగి ఆ తెలుగులో మాట్లాడుతున్న కానిస్టేబుల్ దగ్గర కొచ్చాను.

చెప్పాలా వద్దా అని వెనక్కూ ముందుకూ సాగుతూ రబ్బరు బంతిలా మనసులో కొట్టుకుంటున్న దాన్ని ధైర్యం చేసి అనేశాను.

"సార్! కొంచెం కారు పక్కకు తీయించండి; నీళ్లు తెచ్చుకోటానికి ఇబ్బందిగా వుంది." వినయంగానే అన్నాను.

"అక్కడ దొరగారిదగ్గర చెప్పుకోండి" అంటూ నా చేయి పుచ్చుకుని అతగాడు కార్లో కూర్చున్న దొరగారి వద్దకు తీసుకెళ్ళాడు.

సంగతి విని ఆయన "సారీ! సారీ! క్షమించండి. యిప్పుడే వెళ్ళిపోతున్నాం" అన్నాడు.

ఆసమయంలో నాకు వాళ్ళ నేదో అగ్నిపరీక్ష చేశా ననిపించింది. నాకేమిటి వాళ్ళకూ కూడా అలానే తోచి వుండొచ్చు!

నా కృతజ్ఞతను, సుహృద్భావాన్ని తెలియ జేసు కుంటుండగానే కారు అక్కడ్నుంచి శరవేగంతో తార్రోడ్డును కక్కి వేసుకుంటూ పోయింది.

"అమ్మమ్మోయ్! చూశావటే ?" వొక్క గంతే శాను అమ్మమ్మ దగ్గరకు.

"నాగుండెల్లో గుండెలు లేవురా నాయనా! నిన్నట్లా ఆపోలీసునచ్చినోడు కారుదగ్గరకు తీసుకుపోతూంటేను." అమ్మమ్మ దడదడలాడుతూ అంది.

"ఓస్! అదికాదే! మనం నీళ్లు తెచ్చుకోటానికి యిబ్బందిగావుంది. కారు అక్కడనుంచి తీయమనగానే తీసే శారే!" ఎంత గర్వంగా అన్నానో అమ్మమ్మకేం అర్థ మాతుంది.

"ఓరి పిడుగా! ఎన్ని గుండెల్తో అడిగావురా వాళ్ళ నామాట ?" దంతాలులేని దవడను నొక్కుకుంది.

"అబ్బ కాదు లేవే! ఇదిపోలీసుల వినయ ప్రవర్తన వారమే !"

"ఇనయ పెవర్తనేంటిరా ?"

అది అమ్మమ్మకు పలికీ చావదు. చెప్తే తెలిసీ చావదు ఎలా ఆమెతో చచ్చేది! 'నీకు తెలియదులేవే' అంటే కస్సు మంటుందాయె.

"ఇదివరకటిరా కాదే పోలీసు వాళ్ళలో మార్పు వచ్చింది."

"అట్లా చెప్పరా మరీ! నీవు చెప్తేనే వెళ్ళిపోయా రంటావేం ?" ముసలమ్మ తెలివిగానే అంది.

"ఏడ్చినట్టే వుంది. ఎట్లా అయినా వొకటేలేవే!" విసుకుబట్టి విసురుగా అనేసరికి అమ్మమ్మ సంభావణ మారుస్తూ-

"కాలేజీలేదురా యివ్వాళ ?" అంది.

"ఎందుకులేదే ?" అంటూ బాత్ రూంలో జొర బడ్డాను.

వెధవ గ్లాక్సో టిన్! ఒక్క వెధవాయి కూడా బయటపెట్టడే! ఏం వందలు కావాలన్నానా ? వేలుకావా లన్నానా ! వొక్కటంటే వొక్క టీ ! ఉదయం ఏడుగంట ల్నుంచీ సాయంత్రం ఐదున్నర గంటల దాకా కాలికి బలపం కట్టుకుని తిరిగినా వొక్కటి సంపాదించలేకపోతిని. అందులోనూ బ్లాక్ మార్కెటీర్లను స్వయంగా ప్రధాన మంత్రి వురితీయించేస్తున్న యీ దేశంలో అనుకుంటూ - మా వాకిలిముందు ఆ సంఘటన జరిగిన రెండోరోజో, మూడో రోజో - సరిగ్గా గుర్తులేదు - గ్లాక్సోటిన్ సాధించే ప్రయ త్నంలో చైనాబజారు నుంచి గోడౌన్ స్ట్రీటు మలుపు తిరిగాను; వో రెండు రూపాయలు మనవి కాదనుకుని అవతల పారేస్తే ఎవడో వొకడు యివ్వకపోతాడా అనే ఆశకొద్దీ.

సరిగ్గా మలుపు తిరిగానో లేదో వో కానిస్టేబుల్ ఎదురైయాడు. ఆఁ ఆఁ ఆ కానిస్టేబులే ! అతనే నా కుడి చేయి నాకు తెలీయకుండానే కణతలదాకా వచ్చి అతనికి సలాంకొట్టేసింది. అతను చిరునవ్వుతో అదోమాదిరిగా చేయెత్తి దించేసి "ఎక్కడికి సార్ ! పోతారు ?" అన్నాడు.

ఇంకేం! అంతకంటే కావాల్సిందేముంది? పొద్దుట్నించీ గ్లాక్సోటిన్ కోసం ఎంత అవస్థపడుతూందీ ఆప్యాయంగా చెప్పాను.

"అయ్యోపాపం! మాటమాత్రం నాతో అన్నారు కాదేం? దొంగముండాకొడుకులు! వీళ్ళందరిదగ్గరా వుంటయ్."

"ఆఁ ఆఁ అదేనండి! మేము పోతే బయటపెట్టరు."

"రండీ పోదాం! ఎలా యివ్వరో చూస్తాను." లాటీని అదోమాదిరిగా విన్యాసంచేసి ముందుకు నడిచాడు.

ఎంత హుందాతనం! ఎంత ఠీవి ఆ నడకలో.

దగ్గర్లో వున్న వో షాపులోకి వెళ్ళడమేమిటి 'ఏయ్! అవతారం! గ్లాక్సోటిన్ కావాలనడమేమిటి, అయ్యా అంతకంటేనా సిత్తం సిత్తం' అంటూ టిన్ ముందున్న టేబుల్ మీదకు దూకడమేమిటి అంతా నా కళ్ళముందు సినిమా ఫ్లాష్‌లా జరిగిపోయింది.

టిన్ నా చేతులో పెడ్తూ "వొకటి చాలా?" అన్నట్లు చూశాడు పోలీసాయన.

"వో చాలండి! థాంక్స్! వుత్సాహంతో వుబ్బి తబ్బిబ్బవుతున్న హృదయం నిండి సంతృప్తిగా అన్నాను. కృతజ్ఞతలో మునకలువేస్తున్న నా హృదయం ఏం చేయటానికీ తోచక తికమకపడింది.

"కాఫీ తీసుకుందాం రండీ," హోటలకు దారితీస్తూ అన్నాను. అప్పటికి అంతకంటే మరేం తోచలేదు.

"వద్దుసార్ ! ఇప్పుడే తాగాను?" ఎంత మర్యాదగా నిరాకరించాడు ! ఇంకా ఏదో గుణుస్తూన్న నా అవస్థ గమనించి యిలా అన్నాడు!

"అదంతా మా డ్యూటీ సార్. మేము ప్రజలకు సేవ చేయుటానికిదా వుంటిమి; మీా కేమైనా అవసరమొస్తే నాకు కనిపించండి" అన్నాడు.

తర్వాత మాటల మధ్యలో అతనిపేరు మారయ్య అని, ఎప్పుడు ఎక్కడ డ్యూటీలో వుండేది తెలుసుకొని, నా అభివందనాలు చెప్పి గ్లాకోస్టెటిన్‌తో సగర్వంగా సరాసరి అమ్మమ్మదగ్గర కెళ్లాను. ఆ వార్త అమ్మమ్మ చెవిని వేసిందాకా నాకు వూపిరాడలేదు.

ఆనాటి సంఘటన - పోలీసు మారయ్య ప్రవర్తన నా కళ్ళు తెరిచింది. ముఖ్యంగా సరదాగా కాఫీకి రమ్మన్నా రా నిరాకరించిన అతని ప్రవర్తన పోలీసు చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాల్లో లిఖించాల్సింది.

ఏదైనా అంతలో వుందిగదూ ? అసలు మనం ఎదటివాళ్ళను అర్థం చేసుకోటంలోనే వుంది. అంతవరకూ పోలీసుల్లో క్రౌర్యం, నైచ్యం, అవినీతి, అవిశ్వాసం, అసహ్యం భయాన్ని పరిధులు తెలియని పరిమాణంలో చూడగలిగిన హృదయం యీా అనుభవంతో ఆ పోలీసుల్లోనే సహృదయతను, సహాయకారేచ్ఛను, బాధ్యతాయుతమైన మంచితనాన్ని హిమాలయపర్వతాల పరిమాణంలో పసిఫిక్ మహాసముద్రమంత లోతుగా చూడగలిగింది.

అబ్బ! దేశంలోని పోలీసులంతా మారయ్యలే అయితే! అహింస తిని, సత్యాన్ని తాగి, సంస్కృతిని పీల్చి బతికి ఆత్మ సౌందర్యాన్ని ఆరాధించే యీ ఖర్మభూమిలో — బుద్ధభగవానుడు; గాంధీజీ అవతారాలు చాలించిన యీ పుణ్యభూమిలో; జీవనదులు పొంగిపొరలే యీ జీవగడ్డలో పోలీసులంతా మారయ్యలుగా ఎంకుక్కారు! తప్పకుండా అవుతారు. అయితీరాల్సిందే. ఆలోచిస్తున్నకొద్దీ ఆవేగంతో, వుద్వేగంతో హృదయం ఆనందపు వెల్లువలో మునకలు వేసింది. భూమిపైన వో పదిగజాలు లేచి గాల్లో నుంచున్నట్లుగా వుంది.

ఈపాటికి పోలీసుల్లో చాలామంది మారయ్యలా మారివుంటారు. ఇంతవరకూ పోలీసులు అలా ప్రవర్తించటానికీ, ప్రజలకు పోలీసులంటే వున్న విముఖత్వానికీ, విద్వేషానికీ, భయానికి కారణం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ పరిపాలనే కావొచ్చు.

అసలు ప్రజలకు పోలీసులపట్ల అలాంటి విపరీత మనస్తత్వం ఏర్పట్టాని క్కారణం పరాయి ప్రభుత్వ పాలనే కాకుండా కొంతవరకూ ఆ రోజుల్లోని కాంగ్రెసు వుద్యమం కూడా నేమో!

ఏమైనా అనతికాలంలోనే కాంగ్రెసు ప్రభుత్వ హయాంలో పోలీసులంతా మారయ్య లవుతారని రామ రాజ్యంలో శాంతిభద్రతలు తాటిచెట్టు వేళ్ళలా పాతుకుని, సత్యాహింసలు మర్రివూడల్లా అల్లుకుంటాయని నాలో సంపూర్ణ విశ్వాసం కలిగి ...

"ఒరే అబ్బాయ్ ! యీ టిన్ను చూడరా!" ఆశయ సౌధాల్లో కూర్చుని మారయ్య ఆత్మౌన్నత్యం తాలూకు విశాలత్వాన్ని కొలుచు కుంటున్న నన్ను అమ్మమ్మ కేక వంటిల్లోకి పరుగెత్తేట్టు చేసింది.

'ఈ టిన్ను చూడరా!' అన్న అమ్మమ్మ కేక నా లోపల దేన్నో తొలిచి వేసింది. 'ఆటిన్ను ఖాళీదికాదు కదా! అందులో మట్టిలేదు కదా!"

ఛీ ! వట్టి అనుమానం బ్రతుకు ! అందుకే యీ దేశం యిట్లేడుస్తోంది ! మనుషులపై విశ్వాసం వుంచకపోతే దేనిపై వుంచుతామో అర్థంకాదు. అమ్మమ్మ టిన్ విప్పుకోలేక పిలిస్తే యింత అనుమానము వచ్చి పడిందాయె. బంగారంలా వుంటేను, గ్లాకోస్ పౌడరు. మళ్ళీ మారయ్య నా మనస్సులో కదిలాడు 'మారయ్యలాంటి వాళ్ళు దేశానికి పది మంది వుంటే—'

"మళ్ళీపోయి కూర్చుంటావేరా! కాలోజీకి వెళ్ళవ్!"

"పెట్టుమరీ—అన్నం !"

"ఒరేయ్ ! జాగ్రత్త ! భద్రంగా తీసుకెళ్ళాలి సుమా !"

"వూఁ"

"ఎవరైనా పట్టుకుంటే నా పేరు మాత్రం చెప్పక నాకు తెలియదనేసేయ్."

మినర్వాథియేటర్లో రెండో ఆట సినిమాచూసి వస్తూంటే సరిగ్గా అవతారం కొట్టుముందుకొచ్చే సరికి విని పించింది.

నాకు తెలీకుండానే నా శరీరం గోడపక్కకు నక్కి-కినీడలో పందికొక్కులా పాక్కుంటూ పోయింది. చూస్తును గదా! యింకేముంది! ఎక్కం చేస్తున్నాడు తాన్లకు తాన్లు బిన్నీగుడ్డలు, పెట్టెలకు పెట్టెలు గాజోస్ టిన్నులు, గ్రైప్ వాటర్ బాటీలూ్నను! ఇంకెవరూ? అవతారంగాడే! నిన్న నేకదూ వాడిషాపులో బిన్నీగుడ్డ యిస్తున్నారని తెలిసి పోతే అయిపోయింది. వచ్చే కోటాకు రమ్మన్నాడు.

వెంటనే నాకళ్ళల్లో మెదిలాడు పోలీసు మారయ్య, 'ఇక చచ్చాడులే అవతారంగాడు. యీ దెబ్బతో వురిశిక్ష; తప్పితే యావజ్జీవ కారాగార శిక్షో, ద్వీపాంతరమో! అది తప్పినా, ఎంతలేదన్నా ఆరుసంవత్సరాలపాటు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానంలో దేవతా పులుసు, వేరుసెనగపప్పూ తప్పవు' పెదడు అవతారానికి పట్టబోయే దుర్గతిని ఆలోచిస్తూంటే కాళ్లు పిక్కబలం కొద్దీ పోలీసుస్టేషన్ వైపు పరుగెత్తాయి. అంతకుముందే మనసుపోయి మారయ్యదగ్గర వాలిపోయింది.

'ఇంతకీ పోతే మారయ్య డ్యూటిలో వుంటాడో?" అనుమానాన్ని సంకుచితను మనసు కదిలించుకొని పెద్దది చేసుకుంటుంటే వేకం, విశాలత్వం తాలూకూ ఏదో భావన 'పోలీసులంతా యీ పాటికి మారయ్యలే అయివుంటారని' విశ్వాసాన్ని కలిగించింది.

ఆ కూర్చుంది మారయ్యేనా? ఆఁ ఆఁ అనుమానం ఎందుకు? మారయ్యే! మా మారయ్యే!! ఎగిరి గంతేసి మారయ్యదగ్గర వాలిపోయాను.

రొప్పుకుంటూ రోజుకుంటూ అలా అర్ధరాత్రి వచ్చిన నన్ను చూసి మారయ్యా కలవర పడ్డాడు.

"తొందరగా రావాలి! బ్లాక్ మార్కెట్! తాన్లకు తాన్లు! టిన్నులకు టిన్నులు! రిక్షానిండా... వూః లేవండీ!"

ఎలా వున్నవాడు అలానే బయలు దేరాడు మారయ్యా. లోపలికిపోయి, రెండో పోలీసు చెవినైనా వేయకుండా టోపీనైనా తీసుకోకుండా అలా బయల్దేరిన మారయ్యను చూస్తూంటే 'శిరికిం జెప్పడు శంఖు చక్రయుగమున్ చేదోయి సంధింప—' వీధిబళ్లో చదువుకొన్న పద్యం గుర్తొచ్చింది. మహావిష్ణువు అదృష్టవంతుడు - అలా పోతనచేత పొగిడించుకొన్నందుకు. మారయ్యా పోతన కాలంలో పుట్టకపోవడం వో విధంగా చూస్తే మారయ్యా దురదృష్టమే అనాల్సుంటుంది. మారయ్యాను గురించి పోతనలా నాకు వర్ణించి చెప్పడం చేతకాకపోయినా—బ్లాక్ మార్కెటీర్ల కబంధ హస్తాల్నుంచి, విషపుకోరల్నుంచీ ప్రజలను రక్షించాలనే ఆ కాంక్ష, ఆవేదన, కార్యదీక్షను మారయ్యాలో— నా హృదయం చూడగలిగింది.

అయితే యింకో సంగతి. శ్రీ మహావిష్ణువు దద్దమ్మలా—ఎప్పుడూ చేతిలో వుండే గదనుకూడా వదిలేసి పోయాడు. కాని మారయ్యా చేతిలో లాఠీ వుండనే వుంది. ఎక్కడికన్నా వెళ్ళడం జరిగితే ముందు లాఠీ—తర్వాత మారయ్య. అసలు మారయ్యా లేకపోతే లాఠీ లేదు! లాఠీ లేకపోతే మారయ్యాలేడు.!

ముందు నేనూ, నా వెనక మారయ్యా—నేను ప్రజలకు ప్రతిరూపాన్నయితే మారయ్య ప్రభుత్వానికీ—చెట్టపట్టాలు పట్టుకుని నడిచాం. బ్లాక్ మార్కెట్ అవతారం యీ దెబ్బతో అవతారం చాలించాల్సిందే. మా యీ నవశక్తిని ఎదిరించి ఏదీ నిలువరించలేదు. మనసు ఎంతగా వూహించుకుని ఆనందించిందో, ఎంత వుత్సాహాన్ని, వుద్రేకాన్ని పొందినదో మారయ్యముందు నడుస్తూన్న నా మనసుకు తెలియాలిగాని తాపీగా కూర్చొని కాలక్షేపంకోసం కథలు చదువుకునే మీకెలా తెలుస్తుంది!

అలా మేము వెళ్ళీ వెళ్ళడంతోనే కదలబోతూన్న రిక్షా ఆగిపోయింది. అవతారం మమ్మ అంతదూరంలోనే చూసి అచేతనుడయ్యాడు. కాని మేము దగ్గరకు వెళ్ళడంతోనే అవతారం పోయిన ప్రాణాలు తెచ్చుకుంటూ—

“నువ్వేనా మారయ్యా! ఎవరో అనుకుని గుండె ఆగిపోయినంత పనైంది.” అని మెల్లిగా అన్నాడు.

“హుఁ వీడి కింకా మారయ్య సంగతి తెలియదల్లే వుంది. మారయ్యంటే ఏమనుకుంటున్నాడో!” అని మనసులో అనుకున్నాను.

అవతారమూ, మారయ్యా వొకర్నొకరు చూసుకుని ఆ గుడ్డివెలుగులో అదోమాదిరిగా నవ్వుకున్నారు.

“ఏం? మారయ్యా! పనిమీద వచ్చినట్టున్నావ్?” అవతారం అంటున్నది వినిపించుకోకుండానే మారయ్య నా వైపు తిరిగి—

"ఏయ్! ఎక్కడికో చెప్పా పెట్టకుండానే తీసు కొచ్చావ్?" రోడ్డుఇంజన్ ధ్వనిలాగుంది మారయ్యా మాట్లాడింది.

"అవునండీ! అవేం! అవే! దొంగ బజారుకు పోతూంది సరకు... ఆ రిక్షాలో."

"లాట్! అదంతా నిన్ను ఎవుర్రా చెప్పమన్నారు. అవెక్కడికిపోతే నీ కేంరా?" మధ్యలో అందుకున్నాడు అవ తారం గాడు. వోరి వీడి జబర్దస్తీమండ! రా-గీ అంటు న్నాడు.

"అర్ధరాత్రి నన్ను నానా అవస్థపెట్టి, అటుతిప్పీ యిటు తిప్పీ మన అవతారంగారి దగ్గరకే తీసుకొచ్చావేమోయ్! యిలాంటి పిచ్చిపను లెప్పుడూ చేయకు."

"ఎరివై తేనేమండీ! అవి బ్లాక్ మార్కెట్‌లోకే పోతున్నాయండీ సార్!"

"చప్? ఏయ్! అధికంగా వాగకు. అవి ఎక్కడికి పోతే నీకేమోయ్! అయినా యింత రాత్రి పూట బజార్లో ఎందుకురా తిరుగుతావ్?" మారయ్యా ఎడం చేతిలో వున్న లాటీ కుడిచేతిలోకి వచ్చింది.

"అది కాదండీ! మీరే ఆ రోజున చెప్పేరు కాద టండీ!" సగం చచ్చే అన్నాను.

"ఏ రోజోయ్?"

"గ్లాసో టిన్‌కూడా యిప్పించారు కాదండీ!"

మారయ్యా కేదో గుర్తుచేయాలనే ప్రయత్నం కొద్దీ అనే శాను—

"వినయ ప్రవర్తన వారంలో - వొక రోజు నండీ."

"ఓష్! అదా వినయ ప్రవర్తన వారం వెళ్ళిపోయి మూడు నెల్లయితే యిప్పుడేమిటోయ్ నీ ఏడుపూ-" మారయ్య మాటలు నా చెవుల్లో నలికల పాముల్లా జొరబడ్డాయ్.

నా శరీరం శీతలం కమ్మింది. అంతచల్లోను ముచ్చెమటలు పోశాయ్. నా లోపలవేదో పూడిపోయి సుడిగుండంలా గిరగిరా తిరుగుతూ, బయటకు రావటానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నట్టనిపించింది. నరాలువిచ్చి పోతున్నాయ్.

"బ్లాక్ మార్కెట్! బ్లాక్ మార్కెట్" అంత భయంలోనూ బాధలోనూ పిచ్చెక్కినట్టుగా అరిచాను.

"ఇంకా చూస్తావేం మారయ్యా! వీడు అల్లరిచేసి నలుగుర్నీ చేర్చి గొడవచేసేట్టున్నాడు!" అవతారం మాట పూర్తికాకముందే-"ప్చ! చుప్! నోరుమూయ్!" అంటూ మారయ్య చేతిలోని లాఠీ అటూ యిటూ వోసారి వూగి గాల్లోకి లేచి గుండ్రంగా రెండుచుట్లు తిరిగి తిన్నగా వడుపుగా వచ్చేసింది-సూటిగా నా కుడికాలు మోకాలుపైకి.

"ఫట్! ఫట్!"

"అమ్మో నా మోకాలు!!" అన్న నా గావుకేకను లాకాలేజీ భవనం, హైకోర్టులైట్ స్థంభం ప్రతిధ్వనించాయి.

తొలిగిపోయిన మోకాలును యీడ్చుకుంటూ వొంటికాలి కుంటిపరుగు లంకించు కున్నాను—

"మారయ్యా అసలు వాళ్ళకు అల్లుయిచ్చి నందుకు ముందు బుద్ధి తక్కువ మీది."

"నిజమే."

"అసలు వినయ ప్రవర్తనంటే-పోలీసులకు ప్రజలు వినయంగా వుండాలా? ప్రజలకు పోలీసులే వినయంగా వుండాలా ?"

"నా అనుమానమూ అదే అవతారం "

"అదేనోయ్ మారయ్యా. పోనీ, ఒకవారం మీరు వాళ్ళతో వినయంగా వున్నారనుకో. మిగతా ఏభై యొక్క వారమూ- మూడొందల నలభై యెనిమిది రోజులూ, వాళ్ళు మీతో వినయంగా వుండొద్దూ "

"నే ననేదీ అదే అవతారం."

"చూడు మారయ్యా ఆవొక్క వారంకూడా..."

అదే నవతారం ఆ వొక్క వారంలోకూడా-ప్రజలు పోలీసులపట్ల వినయంగా ప్రవర్తించటం నేర్పితే బాగుం టుందికదూ!"

"మా బాగా చెప్పావ్! అంతే! అంతే హహ్హహా"

"హ! హ."

"ఇదిగో మారయ్యా. రిక్షా పెద్ద బజారు దాటిందాకా కొంచెం నీవు వెంటవుండు."

"వూఁ పోనియ్ రా"

—అంతవరకూ దూరంగా సన్నగా మోకాలి బాధలో వినిపిస్తూన్న వాళ్ళ సంభాషణ నాకు ఆ మలుపు తిరిగాక వినిపించలేదు.

'ఇంకా నయం! మారయ్య అంతవరకూ మంచివాడే—ఆ కొట్టిన రెండు దెబ్బలూ వొక మోకాలుమీదే కొట్టేడు. ఆ విసిరిన రెండూ రెండు మోకాళ్ళమీద విసిరితే యింకేమన్నా వుండేదేనా? అసలు యింటికెలా చేరేవాణ్ని. ఆ పదమూడు మెట్లూ ఎలా ఎక్కేవాడిని.' యీ చిన్ని చిలిపి వూహాకు మెదడు నవ్వుకుంటుంటే—అంతరాత్మ ఘోషించింది.

"ఒకే ఆబ్బాయ్! యికలెగవరా!"

"అబ్బా! ఏం టమ్మమ్మా?" మళ్ళీ ఏమొచ్చింది యీ ముసలమ్మకు యిబ్బాళ అనుకుంటూ బాధగా నీరసంగా లేచి కూర్చున్నాను. ఖాళీ కుండల్ను చూపిస్తూ బిందె ఎదురుగా పెట్టి — "పనిపిల్ల-వాళ్ళయ్యాను పోలీసోళ్ళు ఎందుకో లాక్కుపోయారని విని బిందు అక్కడ పారేసి పోయిందిరా!" అంది అమ్మమ్మ.

భారంగా వొళ్ళు విరుచుకుని లేచి నుంచోపోయేసరి: మోకాలు కలుక్కు మంది.

"అదేంట్రా నాయనా! మోకాలంత లావున వాచింది!"

"వినయ ప్రవర్తన పరివర్తనే!"

అమ్మమ్మకు అర్థంకాలేదు. తాటికాయంత లావున వాచి వుబ్బిన నా మోకాలు నీళ్ళబిందెకేసి జాలిగా చూసింది. అవ్యక్తమయిన మూగ బాధలో మునిగి పోయింది హృదయం.